36

ב"ה

גליונות לעיון בפרשת השבוע

ערוכים בידי נחמה ליבוביץ   שנה השמינית
יוצא לאור ע"י מוסד תורה והשכלה למבוגרים ולנוער
הסתדרות נשי מזרחי אמריקה

בראשית (תש"ד)   ב׳ ט"ו - י"ז (האסור)

א. ט"ו ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה.

1. יש הרואים סתירה בין פסוקנו ובין ג כ"ג וישלחהו ה׳ מגן עדן לעבד את האדמה אשר לוקח משם. התוכל לבטל את דעתם ולהוכיח שאין כאן כל סתירה?
2. אל מי מוסב הכינוי של לעבדה ולשמרה?
xx ועיין גם ראב"ע ט"ו ד"ה גן
xx מהן שלש הדעות המובאות בדבריו? ואיך הוא מבטל שתיים מהן?

עץ הדעת טוב ורע.

ב. מדרש תדשא פרק ז׳: א"ר פנחס בן יאיר: העץ הזה עד שלא אכל ממנו אדם הראשון לא נקרא שמו אלא "עץ" בלבד כשאר כל העצים, אבל משאכל ועבר על גזרתו של הקב"ה, נקרא שמו עץ "הדעת טוב ורע" על שם סופו, כמו שמצינו דברים רבים שנקראו שמם על שם סופם. ומניין אתה אומר, שלא נקרא העץ כן מתחילה? מתשובת האשה לנחש. ראה מה השיבה אותו? "ומפרי העץ אשר בתוך הגן אמר אלוקים לא תאכלו ממנו" ולא אמרה: "מפרי עץ הדעת טוב ורע" ועוד: בשעה שאמר הקב"ה לאדם: "למה אתה נחבא?" מה אמר? "המן העץ אשר צויתיך לבלתי אכל ממנו" ולא אמר "מעץ הדעת". - ולמה קרא שמו "הדעת טוב ורע"? שעל ידי אכילתו ידע אדם רעות, שעד שלא עבר על הצווי לא נגזר עמל, ולא יגיעה, ולא קר, ולא חם, ולא מכאוב, ולא כל דבר רע מזיקו, אבל משעבר על חק גזרתו של מקום, התחילו כל הרעות נוגעות בו ונצערים מעשיו. ולמה צוה אותו הקב"ה שיאכל מכל עץ הגן ומנע ממנו אחד מהם? כדי שיהא רואה אותו תמיד, וזוכר את בוראו ומכיר שעול יוצרו עליו ושלא תהא רוחו גסה עליו.

ראב"ע ג׳ ו׳ ד"ה ותרא האשה החל מן "והנכון בעיני".

רמב"ן ט׳ ד"ה ועץ החיים בתוך הגן החל מן עץ הדעת טוב ורע, אמרו המפרשים כי היה פריו" עד "וכאשר צוהו הקב"ה".

(הערה: במקום "שאבד ממנו כח הרעיון, לא היה באור בדבר, יש לגרוס:
"   "   "   הרצון,   "   "   ")

רבנו בחיי: עץ הדעת נותן באוכליו רצון ובחירה... וכן יוכיח הלשון "דעת" שהוא נאמר על הרצון והבחירה כמו בלשון חז"ל: שדעתו לעשות כך וכך. וכן תהלים קמ"ד: "מה אדם ותדעהו" כלומר מה ענינו שתרצה בו. ואם כן באור עץ הדעת כאלו אמר ועץ הרצון. והקב"ה מנעו ממנו, לפי שהאדם היה מוכרח על מעשיו קודם שחטא והיו כל פעולותיו שכל גמור כמלאך, שהוא מוכרח לעשות כל פעולותיו שכליות, לפי שאין לו מונע, כן היה האדם. אבל אחר שחטא ואכל, היה לו רצון ובחירה ונתלבש בתאוות גופניות... זו מדה אלוקית ומדה טובה מצד אחד ורעה מצד אחד...

1. מהי דעת כל אחד מן המפרשים הנ"ל בענין עץ הדעת?
סמן את אלה המזדהים בפרושיהם או קרובים זה לזה?
2. במה מבטל הרמב"ן את דעת המפרשים המובאים בדבריו?
3x. פרש את דברי הרמב"ן: "ואם תאמר "כחש לו"?
4x. במה עדיף פסוק כ"ב "הן האדם היה כאחד" על פסוק ה׳ "והייתם כאלוקים" ובמה כחו גדול לבטל את דעת המפרשים הנ"ל?
5xx. מהי חולשת תפיסתו של רבנו בחיי ומה הן הטענות שיש לטעון נגדו?

ג. מדרש תדשא פרק ז׳: ... ומניין אנו אומרים, שעד שלא אכל מן העץ היה יודע טוב ורע? ... שכן מצינו כתב עליו שהיה מלא חכמה ותבונה, שנ׳ (יחזקאל כ"ח): "מלא חכמה וכליל יופי בעדן גן אלוקים היית".
הבא פסוקים מפרשת בראשית העונים אף הם לשאלת המדרש "ומניין אנו אומרים..."?

ד. טעם המצוה

1. מהו טעם אסור אכילת הפרי לפי דברי מדרש תדשא המובאים בב?
2. התוכל להסביר, למה היתה מצוה ראשונה זו מסוג "החוקים"?
3. "   "   "   "   " דוקא מאסורי מאכלות?

ה. שאלות סגנון:

1. ט"ז ויצו ה׳ אלוקים על האדם.   למה נ׳ "ויצו על" ולא "ויצו את"?
2. "   מכל עץ הגן אכל תאכל   מה צרך היה להקדים מלים אלה לאסור,
והלא אינן מצוה.

השאלות המסומנות בx קשות, והמסומנות xx קשות יותר. יענה כל אחד כפי דרגתו.

תשובות יש לשלוח לנחמה ליבוביץ, ירושלים, קרית משה.